

ใจเป็นที่พึ่ง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

แสวงหากันนะ อุตสาห์ไปทำบุญ ไปหาองค์หลวงตา ไปทำบุญกุศลกัน เหมือนชีวิตนี้ สมบัติมีคุณค่าขนาดไหนก็แล้วแต่ สมบัติมีคุณค่ามา มันใช้ไปมันก็ต้องเสื่อมสลายไป มันไม่มีประโยชน์อะไรขึ้นมา

แต่คนเรานี้ คนนะมันมีหัวใจ หัวใจมันปรับสภาพได้ มันแปรสภาพได้ มันแสวงหาใจ มันแสวงหาบุญกุศลแล้วมันเป็นที่อยู่อาศัยของใจไป สมบัติขนาดไหนก็แล้วแต่นะ มันใช้ไปมันเสื่อมไป แล้วมันก็หมดไป มันไม่มีชีวิตใจ

สิ่งที่ไม่มีชีวิตไม่มีวิญญาณครอง เขาพัฒนาตัวเองไม่ได้ แต่หัวใจของสัตว์โลกมันมีวิญญาณ มันถึงปรารถนา เห็นไหม อุตสาห์แสวงหาบุญกุศลขึ้นมาเพื่อจะให้มีความสุขของเรา มีความสุขนะ มีความสุขในปัจจุบัน ในปัจจุบันนี้มันมีความสุข มันพึ่งตัวเองได้ มันไม่ต้องไปหวังเกาะอย่างอื่น

ถ้าธรรมดานี้ เหมือนเด็กอ่อนๆ เลย เด็กอ่อนๆ มันเกิดมามันต้องหัดเดิน หัดยืน หัดขึ้นมาให้ได้ หัวใจของเราเหมือนกัน มันต้องหัดตั้งไข่ขึ้นมาให้ได้ ถ้าหัวใจเราเองไม่ได้ล่ะ มันอาศัยเกาะอย่างอื่นตลอดไป แล้วมันเกาะอย่างอื่นตลอดไป มันเกาะอย่างอื่น เกาะอารมณ์ใจ เกาะความคิดความนึกว่าตัวเองมันจะประสบความสำเร็จ มันจะมีความสุขกับสิ่งนั้น เกาะสิ่งนั้นไป มันก็มีแต่ความทุกข์เพราะอะไร?

๑. เพราะไอ้กิเลสมันพาคิดนะ มันอาศัยเกาะอย่างอื่น มันพึ่งไม่ได้แล้ว

๒. ไอ้ความคิดของใจตัวเองมันพาให้เกาะไป

เห็นไหม ไอ้ความคิดนะ ความคาดความหมายมันเกาะให้เกาะไป อันนั้นมันผิดพลาดไป แต่ในเมื่อความคิดของบุญกุศลนี้ มันก็เป็นความคิดเหมือนกัน ทำไมว่าเรามีบุญกุศลได้ล่ะ? มันเกาะแล้วมัน

ไม่มีพิษมีภัยไง ทำบุญทำกุศล เห็นไหม ศีกษาธรรมะ อ่านหนังสือธรรมะ มันไม่มีพิษไม่มีภัย มันเป็นเรื่องความร่มเย็นเป็นสุขใจ อ่านแล้วมีความร่มเย็นเป็นสุข อ่านหนังสือนิยาย เห็นไหม อ่านขึ้นไป มันแก่งแย่งกัน มันมีความเบียดเบียนกัน อ่านไปแล้วก็มีอารมณ์ร่วมไปกับเขา มันก็คิดนอกเรื่องไป

แต่อ่านธรรมะไม่อย่างนั้นนะ อ่านธรรมะนี้ เรื่องของธรรมะทุกบททุกบาทจะพูดถึงการชำระหัวใจ การเอาชนะตนเองไง มันไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น มันเอาทำลายความเห็นของตน กิเลสมันจะทำลายตนขึ้นมาอย่างนี้ มันถึงว่ามันยืนได้เพราะว่ามันพัฒนาตัวมันเองขึ้นมา มันโตขึ้นมาเรื่อยๆ มันอ่านแล้วมันปล่อยวางไป เห็นไหม บุญกุศลเป็นแบบนี้

แต่บุญกุศลก็เป็นบุญกุศลนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรารถนาพุทธภูมินะ การสร้างบารมีไป เห็นไหม ทุกชาติๆ แบกภาระไป เป็นสัตว์เป็นหัวหน้าสัตว์ เขาจะฆ่า เห็นไหม เป็นกวางทอง เขาจะฆ่ากวาง อดสำห้เอาคอปไปให้เขาฆ่า ถึงเวรของตัวเองไง เขาไม่กล้าฆ่า เพราะกษัตริย์เขาขอไว้ว่ากวางตัวนี้ห้ามฆ่า แต่นั่นเป็นเพราะพระโพธิสัตว์

เขาตกลงคิดากันว่าจะฆ่ากวางไปเป็นอาหารวันละ ๑ ตัว อยู่ในพระไตรปิฎก มันเป็นเวรกันถึงเวลาแล้วมันมีแม่ลูกต้องเข้าเวรไปตายไง ไอ้แม่กับลูกก็ผลัดกันแย่งกันว่าจะไปตายแทน ลูกจะไปตายแทนแม่ ไอ้แม่ว่าจะตายเองเพราะเป็นเวรของตัวเอง พระโพธิสัตว์เป็นกวางได้ยืนอย่างนั้นเข้านะ ตัวเองสละจะไปตายแทนเขา เห็นไหม ความสละขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรารถนาพุทธภูมินะ รื้อสัตว์ชนสัตว์

การเกิดนะ การปรารถนาบุญกุศลมันก็เป็นปรารถนาบุญกุศล มันเป็นที่อยู่อาศัย มันเป็นไปได้ เป็นครึ่งเป็นคราว แต่ในเรื่องการชำระหัวใจของตัวเอง เห็นไหม การชำระใจของตน ในศาสนามันสำคัญตรงนั้น บุญกุศลเป็นที่อยู่อาศัย เป็นเครื่องอยู่อาศัยไป มันทำให้เราอยู่อาศัยของเราไปได้ อันนั้นก็เป็นกุศลที่ว่ามันเป็นบุญกุศล เหมือนรถยนต์ เห็นไหม จะมานี่ต้องเติมน้ำมัน

ไอ้อามิสทาน ทานเกิดด้วยอามิส ทานที่เกิดด้วยการสร้างสม มันเหมือนกับบุญมันขับเคลื่อนไป เราทำบุญกุศลมาก เราไปเกิดบนสวรรค์ ไปเกิดเป็นเทวดา เสร็จแล้วมันก็ต้องหมดภพหมดชาติออกไป มันเวียนตายเวียนเกิดมันไม่มีที่สิ้นสุดใจ

ถ้าคิดถึงตรงนี้แล้วมันจะขอกใจ คนเรานี้จะขอกใจ จะหาที่พึ่ง ถ้าคนหาที่พึ่ง ที่พึ่งอันเกษม ที่พึ่งอันสุดยอด มันต้องดับตนเองไป มันพึ่งบุญพึ่งกุศลแล้วมันต้องทำภาวนาของเราขึ้นมาให้ได้ ทำใจของเรา อย่างที่ว่าพัฒนาขึ้นมา พัฒนาขึ้นไปมันก็พัฒนาขึ้นไป มันก็แล้วแต่เป็นบางโอกาสใช้ไหม?

บางโอกาสถ้ามันมีสติสัมปชัญญะมันก็ทำดีของมัน แต่ถ้าบางโอกาสกิเลสมันมีอำนาจมากกว่า เราไม่รู้มันเป็นสิ่งที่ไม่ดีแต่มันก็ฝืนทำ การฝืนทำของเรา เห็นไหม มันต้องให้ผลเป็นสิ่งที่ว่าเป็นขอกใจ ให้ผลเป็นความชั่วแน่นอนเพราะทำความอกุศล อกุศลเป็นความชั่วนะ นั่นนะทำคุณงามความดีไป มันก็ยังมิไป

ถึงบอกว่า ครูบาอาจารย์ก็พูดนะว่า “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้เองเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดในวัฏฏะ เกิดในทุกภพทุกชาติ เกิดในนรก เกิดในอะไรเคยไปทั้งหมด”

จิตของเรามันทำคุณงามความดี มันเป็นครั้งเป็นตอนขึ้นไป มันหมุนเวียนของมันออกไปได้ พอมันหมุนออกไป มันก็ตกนรกไป นั่นมันเป็นไป

แต่อันนี้เราพยายามจะหาบุญกุศลของเราที่เป็นที่พึ่ง แล้วอันนี้มันเข้ามาหาใจ มันอย่างหยาบอย่างกลาง แล้วอย่างละเอียดขึ้นไป อย่างที่พึ่งอาศัย ของที่อยู่อาศัย เหมือนกับจิตเราคิด เหมือนกับที่ว่าเด็กอ่อนมันต้องคิด ในความคิดมันพยายามหาที่เกาะที่เกี่ยวข้อง จิตหาที่เกาะที่เกี่ยวข้อง เราก็หาที่เกาะที่เกี่ยวข้องที่ดีให้

บุญกุศลเป็นบุญกุศล อกุศลไม่ต้องพูดถึงมัน มันจะเกิดขึ้นมาตลอดเวลา แล้วเราไม่สามารถจะบังคับมันได้ อกุศลเกิดขึ้นมาอันนั้น อันนั้นเราพยายามผลักไสไป แล้วเราจะไปทางดี เหมือนกับเกลืออยู่ในถังนะ ถ้าเกลืออยู่ในภาชนะ เห็นไหม เราใส่น้ำมากขึ้นไป เกลือมันจะเจือจางออกไป เราสร้างคุณงามความดีนะ ทำจนเป็นนิสัย พอทำจนเป็นนิสัยนี้มันจะทำได้

อันนี้ไม่ทำเป็นนิสัย ทำเป็นครั้งเป็นคราว พอทำเป็นครั้งเป็นคราว น้ำมันน้อยลงไป เกลือมันต้องเค็ม พอเกลือมันเค็มขึ้นมา ให้ผล เห็นไหม ความเค็มของมันก็เหมือนกิเลสในหัวใจของเรา มันกัดกร่อนใจของเรา แล้วอยู่ในใจของเราตลอดไป

นั่นนะทำบุญกุศลแล้วมันถึงได้ฟังธรรม ฟังธรรมแล้วเราถึงได้พอใจ เห็นใหม่ ศรัทธาความเชื่อของเรา ความเชื่อของเรามันมีความเชื่อของเราชักนำเราเข้ามา ชักนำเราเข้ามาทำบุญกุศล ชักนำเราเข้ามาฟังธรรม

ฟังธรรม...สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง เห็นใหม่ พุทธแต่เรื่องของเก่าๆ ความเรื่องของเก่าๆ ก็จริงอยู่ แต่พอได้ยินได้ฟังขึ้นมา บางคำนี้มันฟังแล้วมันจะขนพองสยองเกล้า มันจะสยองใจ เห็นใหม่ เรื่องเก่าๆ เราก็ลืมไป เรื่องเก่าๆ นะ สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง...ได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ได้ยินได้ฟังแล้วตอกย้ำสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง

คำว่า “พุทโธ พุทโธ” พุทโธคำเดียวมันสะเทือนโลกธาตุ พุทโธคำเดียวเราสามารถทำใจของเรา กำหนดคำภาวนาของเราได้ ทำไมคำว่า “พุทโธ” นี้มันของเก่าแก่?

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมา ทุกคนบอกว่าเป็นพระอรหันต์ เป็นศาสดา เป็นผู้สิ้นกิเลส เห็นใหม่ คำว่า “อรหันต์” คำว่า “พุทโธ” ใจพุทโธนี้ ทุกคนปรารถนาใจ แล้วปรารถนาเสร็จแล้วก็วิ่งหาไปทางอื่น วิ่งหาไปข้างนอก เข้าใจว่าที่อื่นเป็นที่พึ่งอาศัย ความจริงมันอยู่ในหัวใจของตัวเอง แต่มันละเอียดอ่อน มันเข้าไม่ได้ เห็นใหม่ เราถึงทำความสงบของใจ

ทำความสงบของใจเพื่อจะหาตัวตนของเราให้เจอ ถ้าทำความสงบของใจเพื่อจะหาตัวตนของเราให้เจอ แต่ก่อนนะเราอาศัยเป็นความจริงของมันที่ว่าใจนี้ธรรมชาติมัน มันเกาะเกี่ยวแล้วบังคับไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ให้ทาน สีล ภาวนา” ทานเพื่อให้ใจนี้มันเข้มแข็งขึ้นมา พอเข้มแข็งขึ้นมามันเป็นตัวตนขึ้นมา เห็นใหม่ มันมีความศรัทธามีความสุขมีความสุขทุกขณะ มีความสุขหรือมีความสุขมันก็รู้สึกตัว พอรู้สึกตัว เราจะให้มันสงบขึ้นมา ให้มันทรงตัวขึ้นมาให้ได้ เห็นใหม่ ที่นี้ธรรมสอนเข้าไปตรงตัวตนของเราขึ้นมา เราพยายามทำสมาธิของเราขึ้นมานะ ให้มันทรงตัวได้

ถ้ามันทรงตัวได้ เห็นใหม่ คนที่อึดเต็ม คนที่มีความสุข คนที่มีเงินมากอย่างเศรษฐี มหาเศรษฐีเราไปหลอกเขา เอาสิ่งอะไรไปหลอกเขา เขาจะพิจารณาของเขาด้วยความรอบคอบ แต่คนจน คนทุกข์จนเข็ญใจ เห็นใหม่ มีอะไรเข้ามาหลอกหน่อย มันจะเชื่อเขา มันจะแสวงหา เพราะมันขาดแคลนใจ คนมันขาดแคลน อะไรมาข้างหน้า มันก็คิดอยากจะได้ คิดอยากจะได้จะอันนี้เป็นที่พึ่งอาศัย

พอมันคิดอยากจะได้จะอันนี้เป็นที่พึ่งอาศัย เหมือนกัน...เหมือนกับใจที่ทรงตัวได้ เห็นใหม่ ถ้าใจเมื่อก่อนมันทรงตัวไม่ได้ มันก็เหมือนกับคนทุกข์เข็ญใจ แล้วถ้ามันทรงตัวได้ เราไปทำความสงบ

ของตัวเองขึ้นมา ทำความสงบของใจขึ้นมาใจมันทรงตัวได้ อารมณ์ที่ผ่านเข้ามาเหมือนคนจะมาหลอก เหมือนแขกเจ้ากรรมจะมาหลอกตัวเอง หลอกตัวเองหลอกไม่ได้เพราะอะไร?

เพราะใจเหมือนคนเป็นเศรษฐี คนที่เขามีเงินอยู่แล้ว ของเราเรามีอยู่แล้ว ของสิ่งนี้ของข้างนอก เข้ามาเป็นของเล็กน้อย เราจะเอาประโยชน์ขึ้นมา ถ้าได้เป็นประโยชน์เราก็ใช้เป็นประโยชน์ ถ้าไม่เป็นประโยชน์เราก็ปฏิเสธทิ้งไป

ใจก็เหมือนกัน ถ้ามันทรงตัวของมันเองได้ มันตั้งตัวของมันได้ มันจะเลือกใจ เลือกสิ่งที่มา อกุศลมันก็จะเข้ามาได้ยากขึ้นมา แต่เดิมอกุศลจะเข้ามาได้ง่ายเลย เข้ามาเพราะสิ่งใดเข้ามา ปราบปรามขึ้นมา มันจะจับต้องสิ่งนั้นเป็นเครื่องอยู่อาศัยของมัน แต่ถ้าเราปฏิเสธของมัน นี่ทำบุญกุศลขึ้นไปเรื่อยๆ ฟังธรรมเข้าไปเรื่อยๆ ความตอกย้ำของใจ เห็นไหม

ใจที่มันตอกย้ำมันจะมีที่พึ่งใจ ถ้ามีที่พึ่งขึ้นมา มันเป็นที่พึ่งที่เราสร้างขึ้นมาเอง เห็นไหม ปัจจุบัน เรา รู้จำเพาะตนขึ้นมา แล้วมันเป็นอกาลิโก ไม่มีกาลไม่มีเวลา ไม่ต้องมีใครมาบอก แต่เดิม ต้องฟังธรรม ต้องพยายามฟังครูบาอาจารย์ชี้หน้าคอยปิดออก เห็นไหม อาจารย์มหาบัวบอกว่า

“ปิด เห็นไหม เวลาเราหิบบะไรขึ้นมา คอยตบมือออกๆ อย่าไปจับของร้อน! อย่าไปจับของร้อน!”

ใจก็เหมือนกัน มันคิดของมันประสามันเอง มันจะไปจับของร้อนจับของมันเอง เราไม่สามารถยับยั้งตัวมันเอง ให้ครูบาอาจารย์ปิดอันนี้ออก ปิดอันนี้ออก พอปิดออกมันก็ไม่จับของร้อน พอมันไม่จับของร้อน มันก็ไม่มีความเป็นทุกข์ในหัวใจของมัน ความทุกข์ในหัวใจของมันจะน้อยลงไปๆ แล้วมันจะเข้าหา มีความสุขของมันขึ้นมาจนยกขึ้นวิปัสสนาได้นะ

ถ้ามันยกขึ้นวิปัสสนาได้ มันจะชำระกิเลสได้ พอมันชำระกิเลสได้ เห็นไหม นั่นนะที่พึ่งที่อาศัยจริงของมัน ชำระกิเลสของมันจริงๆ กิเลสต้องชำระ ต้องใจดวงนั้นเป็นผู้ชำระใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเศร้าหมองอกตรมไป แต่เดิมนะล้มลุกคลุกคลานไปตามประสาใจดวงนั้น ไม่มีต้นไม่มีปลาย แล้วแก้ไขตัวเองไม่ได้ แล้วก็เชื่อตามกระแสโลกเขาไปนะ หมุนไปตามโลกเขานะ

แต่พอเวลามันย้อนกลับขึ้นมามันเชื่อหลักของบุญกุศล มันจะย้อนกลับเข้ามา แล้วมันจะหาที่พึ่งเข้ามา อุดส่าห์สร้างบุญกุศลขึ้นมา มันถึงตรงนี้ ตรงที่ว่าโยมอุดส่าห์ทุกข์ยากมาเพื่ออะไร? ไปทำบุญกุศลเพื่ออะไร? เพื่อตัวเราเอง เพื่อคนอื่นๆ นั้น ไม่ใช่เพื่อใครเลย

ถ้าเราไม่ทำบุญกุศลขึ้นมา ชีวิตก็เป็นอย่างนี้ เราก็อยู่ในโลกเขาไปแล้วก็หมุนไปตามโลกเขาไป แต่ถ้าเราเชื่อเรื่องบุญกุศลขึ้นมา เราทำของเราขึ้นมา เห็นไหม มันเสียเวลาไปเพราะเรา เพื่อเราๆ เพื่อเราทำของเรา เราได้ประโยชน์ของเรา

ถ้าเราได้ประโยชน์ของเราขึ้นมา มันประโยชน์หยาบๆ ขึ้นมา แล้วเราเชื่อมั่นของเรา ไม่ต้องมาวัดก็ได้ ถ้าอยู่บ้านไม่ต้องมาวัด ภาวนาของเราขึ้นมา ถ้าภาวนาของเราขึ้นมาในที่อยู่อาศัยของเรา เราทำของเราขึ้นมาได้ เห็นไหม นั่นนะไม่ต้องมาวัด แต่ถึงเวลามันขัดสน มันขឹងใจขึ้นมา อาศัยสิ่งแวดล้อม

การมาวัดมาวัดใจใจ มาวัดใจดูความประพฤติปฏิบัติ ดูความเป็นไปของวัด ดูความเป็นไปของเรา ดูความเป็นไปของหมู่คณะ ดูความเป็นไปของสัตว์โลก ความเป็นไป เห็นไหม เวลาเมื่อไรมันก็ไปเทียบเคียงกัน นั่นนะไปวัดไปวัดใจ วัดใจคือว่าวัดความพัฒนาของใจขึ้นมา มันมีสิ่งใดเป็นปมในหัวใจขึ้นมา เป็นสิ่งที่ประโยชน์ขึ้นมา นี่ไปวัดใจ

ไปวัดก็ได้ประโยชน์ส่วนหนึ่ง ไม่ไปวัด... วัดใจของตัวเองอยู่ที่บ้านก็ได้ประโยชน์ส่วนหนึ่ง แล้วประโยชน์ตามความเป็นจริงด้วย ประโยชน์ตามความเป็นจริง เห็นไหม แสวงหาทำไหว้ขึ้นมา ก็เพื่อบุญกุศล ปฏิบัติขึ้นมาไม่ต้องแสวงหา อธิษฐานใจขึ้นมา ตั้งใจขึ้นมา ทำขึ้นมา มันเป็นขึ้นมาเอง มันละเอียดเป็นชั้นๆ เข้าไป แล้วจะไปเห็นความรกรุงรังของใจจากภายในแล้วจะแก้ไขภายในได้ อันนั้นเป็นที่พึ่งจริงในศาสนาพุทธ

นี่เริ่มต้นจากการเราพยายามสร้างบุญกุศลของเรา เราเชื่อแล้วเราอดส่ำห้ำแสวงหาของเรา การแสวงหาจากข้างนอก แล้วก็แสวงหาจากข้างใน แล้วก็ต้องทำลายสิ่งที่รกรุงรังภายในหัวใจที่ว่าเป็นข้างใน กุศลอกุศลต้องผ่านหมด วางไว้ทั้งกุศลและอกุศล ข้ามพ้นทั้งบุญกุศลนี้ ข้ามพ้นไปหมดเลย ข้ามจากพ้นไปแล้วมันเป็นของมัน ทรงตัวของมันเองโดยธรรมชาติของมัน

อันนั้นเป็นที่พึ่งของชาวพุทธ เป็นที่พึ่งอันเกษมณะ นี่ศาสนาสอนอย่างนั้น เราชวนขวยมาเพื่อเป้าหมายของเราก็คือสิ้นสุดของทุกข์อันนั้น เอวัง